

УДК 378.781.68.008

ДЕМІР Марина Ігорівна,

аспірантка кафедри педагогіки

ДЗ «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

e-mail: aprelmarinas@mail.ru

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Стаття присвячена висвітленню сутності експериментальної моделі інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики, що лягла в основу формувального експерименту. Автором визначені педагогічні умови, компоненти, критерії та етапи формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики, а саме: спонукально-пізнавальний, накопичувально-діяльнісний, творчо-самостійний.

Ключові слова: *інтерпретаційна культура, експериментальна модель, педагогічні умови, компоненти, критерії, етапи, засоби реалізації, формувальний експеримент, майбутні вчителі музики.*

Постановка проблеми. У зв'язку зі змінами парадигми сучасної освіти, які пов'язані з адаптацією до європейських стандартів, підвищуються вимоги до майбутніх учителів та якості їхньої підготовки. При цьому відбувається спрямування на формування фахівців нової генерації, поступовий процес переорієнтації навчання студентів на більш високий рівень. За таких умов роль формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти інтерпретаційної культури у філософському напрямку досліджували М. Бахтін, В. Дільтей, М. Каган, П. Рікер, Г. Рузавін, Ф. Шлейєрмахер та ін., в психологічному – О. Бодальов, А. Брудний, А. Славська та ін., у педагогічному – О. Колоянова, Ю. Сенько, Н. Телишева, Н. Юдзіонко та ін., в галузі музичної освіти – М. Корноухов, Д. Лісун, А. Линенко, О. Олексюк, М. Петренко та ін.

Мета статті полягає в розробці експериментальної моделі інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики.

Виклад основного матеріалу. У теорії і практиці вищої педагогічної освіти накопичено значний досвід, що охоплює різноманітні аспекти професійної педагогічної підготовки майбутніх учителів. Як відомо, для дослідження певного явища використовується модель, яка схематично відображає сутність формування того чи іншого феномена і впроваджується в навчально-виховний процес. Метод моделювання отримав широке розповсюдження в різних сферах науки (педагогіка, психологія, естетика та ін), йому присвячені праці В. Афанасьєва, Д. Барана, А. Капської, О. Коробко, О. Рудницької, В. Сластьоніна та ін. Моделювання представляє собою метод дослідження соціальних явищ і процесів, що ґрунтується на заміщенні реальних об'єктів їх умовними образами, аналогами, а також, під час якого відтворюються властивості, зв'язки, тенденції досліджуваних систем і процесів, що дозволяє оцінити їх стан, зробити прогноз, прийняти обґрунтоване рішення [1, с. 276].

Педагоги С. Баранов та В. Сластьонін під моделюванням розуміють матеріальне і уявне імітування реально існуючої педагогічної системи шляхом створення спеціальних аналогів (моделей), у яких відтворюються принципи організації і функціонування цієї системи [2, с. 25].

Логіка нашого дослідження потребує більш детально розглянути сутність поняття «модель». Модель – це спосіб відтворення тієї чи іншої складної системи за допомогою більш складної системи [3, с. 360]; штучно створений об'єкт у вигляді схеми, таблиці, креслення та ін., який будучи аналогічним досліджуваному об'єкту, відображає і відтворює в більш простому, зменшеному вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки, відносини між елементами досліджуваного об'єкта [4, с. 345].

Для нашого дослідження вагомою є позиція З. Курлянд у площині означеної проблеми. Вчена вважає, проводячи психолого-педагогічні дослідження під моделлю слід розуміти систему знаків, яка відтворює певні істотні ознаки системи оригіналу. [5, с. 92].

Проаналізувавши літературні джерела, можна виділити наступні ознаки моделі:

- реалізується матеріально або є умовно уявленою;
- віддзеркалює об'єкт дослідження;
- спроможна заміщати об'єкт;
- її вивчення дає нову інформацію про об'єкт.

В аспекті нашого дослідження під експериментальною моделлю формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки розуміємо структуру, яка містить мету, етапи формування досліджуваного феномена, компоненти, критерії інтерпретаційної культури, педагогічні умови, засоби реалізації та результат.

Мета експериментальної моделі – формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки, що досягається завдяки реалізації визначених педагогічних умов, які впливають на збагачення професійних знань, на розвиток професійних умінь, навичок та особистісних якостей, які входять до структури інтерпретаційної культури за позначеними критеріями.

У дослідженні було виокремлено три етапи реалізації запропонованої моделі формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки:

- спонукально-пізнавальний,
- накопичувально-діяльнісний,
- творчо-самостійний.

Спонукально-пізнавальний етап був орієнтований на актуалізацію опорних знань, ознайомлення студентів з сутністю проблеми інтерпретаційної культури, її генезисом, залучення студентів до оволодіння науково-теоретичними та практичними знаннями, вміннями, навичками з досліджуваної проблеми; накопичувально-діяльнісний – на

збагачення та розширення професійних знань, умінь та навичок студентів, актуалізував розуміння, осмислене відношення та адекватну інтерпретацію педагогічних та музичних творів. На цьому етапі здійснювалося проектування індивідуального розвитку студентів у процесі навчання. Творчо-самостійний етап був орієнтований на актуалізацію самоорганізації майбутніх учителів музики щодо формування досліджуваного феномена.

Зазначимо, що компоненти інтерпретаційної культури:

- рефлексивний,
- аксіологічний,
- когнітивно-операційний,
- особистісний,

оцінювалися за допомогою наступних критеріїв та показників:

- оцінний (з показниками: самооцінка, самоідентифікація, усталена професійна рефлексивна позиція),
- ціннісний (з показниками: наявність духовно-гуманістичних, морально-етичних та музично-культурних цінностей),
- змістовно-процесуальний (з показниками: професійні знання (психолого-педагогічні, філософсько-культурологічні, методичні, музично-історичні, музично-теоретичні та спеціальні);
- музично-виконавські вміння; музично-виконавські навички),
- суб'єктний (з показниками: комунікативність; емоційна гнучкість; вольовий самоконтроль).
- Педагогічними умовами формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики виступили:
 - стимулювання настанови майбутнього вчителя музики щодо інтерпретаційної культури;
 - занурення студентів у герменевтичне середовище;
 - актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті досліджуваного конструкту.

Комплексна реалізація всіх складових моделі дозволила досягти результату, який був виявлений у сформованості інтерпретаційної культури в майбутніх учителів.

Визначені нами педагогічні умови формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики реалізовувалися у рамках педагогічної майстерні, а також шляхом спрямованості змісту соціальних, психолого-педагогічних та спеціальних (музичних) дисциплін. Створену нами педагогічну майстерню визначаємо як оригінальну форму навчання під час якої реалізуються педагогічні умови формування означеного конструкту, відбувається сходження кожного учасника на новий щабель професійності, а також, накопичення у студентів нового досвіду шляхом самостійної та колективної творчості.

Метою педагогічної майстерні було стимулювання настанови на формування інтерпретаційної культури, активізація у студентів потреби у володінні нею, усвідомлення значущості означеного конструкту в майбутній педагогічній діяльності, формування в них означеного феномена.

Її завданнями виступили:

- 1) збагачення уявлення студентів про сутність і структуру означеного феномену;
- 2) доведення майбутнім вчителям важливості та необхідності на сучасному стані розвитку освіти формування інтерпретаційної культури;
- 3) створення високої особистісної зацікавленості майбутніх фахівців щодо визначеного конструкту;
- 4) вдосконалення процесу підготовки майбутніх вчителів із метою формування інтерпретаційної культури (забезпечення засвоєння знань, формування умінь та навичок із проблеми дослідження; сприяння формуванню структурних компонентів означеного конструкту).

Необхідно зазначити, що кожна тема педагогічної майстерні складалася з трьох частин: когнітивно-збагачувальної, практико-орієнтованої та продуктивно-творчої. Когнітивно-збагачувальна частина складалася з лекцій, що мали філософську, психолого-педагогічну та мистецтвознавчу тематику. Після прослуховування лекцій, під час практико-орієнтованої частини, студенти закріплювали нові знання, формували уміння й навички. Продуктивно-творча частина передбачала виконання самостійної роботи студентів, яка полягала у підготовці до практичних та семінарських занять, виконанні різних завдань.

У ході когнітивно-збагачувальної частини елективного курсу студентам пропонувалось прослухати такі лекції:

1. Роль та значення інтерпретаційної культури в професійній діяльності вчителя музики.
2. Герменевтика як філософська теорія та мистецтво тлумачення.
3. Роль рефлексивного компоненту у формуванні інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики.
4. Когнітивно-операційний та аксіологічний компоненти у структурі інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики.
5. Значення особистісного компоненту у формуванні інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики.
6. Самоорганізація майбутнього фахівця як важлива передумова його успішної професійної діяльності.

Особлива увага приділялась практичним заняттям та самостійній роботі студентів, що дозволяло майбутнім учителям вдосконалювати та використовувати на практиці засвоєні знання, вміння та навички, що необхідні для оволодіння інтерпретаційною культурою.

Необхідно зазначити, що учасники педагогічної майстерні в процесі індивідуальної або колективної творчої співпраці доходили до самостійного висновку чи узагальнення, мали змогу побачити новий образ через процеси осмислення, усвідомлення, просвітлення. Таким чином, відбувався розрив між старим і новим знанням.

Під час педагогічної майстерні використовувалися такі форми і методи: дискусія, диспут, круглий стіл, оргдіалог, педагогічна драматизація, рольова гра, захист рефератів, написання рецензії на виконання музичного твору відомими музикантами, написання твору, здійснення порівняльних операцій у площині інтерпретацій музичного твору, практикум «Комунікативність вчителя музики. Вміння керувати спілкуванням», здійснення інтерпретаційного аналізу педагогічних висловів, педагогічних уривків та музичного твору, розроблення та проведення фрагментів уроку з музики на основі драмогерменевтики, рефлексивний практикум, АТ, вправи на емоційну стійкість, на самосхвалення, на позитивне мислення тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Доходимо висновку, що експериментальна модель формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки являє собою структуру, яка містить мету, етапи формування досліджуваного феномена, компоненти, критерії інтерпретаційної культури, педагогічні умови, засоби реалізації та результат. Перспективу напрямів подальших наукових досліджень вбачаємо у аналізі результатів формувального етапу експерименту щодо сформованості інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки.

Список використаної літератури

1. Гребенюк О. С. Терминологический словарь. Педагогические технологии / О. С. Гребенюк, М. И. Рожков. – М. : Просвещение, 1999. – 347 с.
2. Баранов С. П. Педагогика: учебное пособие [для студ. Пед. ин-тов по спец. «Педагогика и методика нач. Обучения»] / С. П. Баранов, В. А. Сластенин ; 2-е изд. Доп. – М. : Просвещение, 1986. – 336 с.
3. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом / В. Г. Афанасьев – М. : Политиздат, 1973. – 392 с.
4. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : Март, 2005. – 448 с.
5. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності: навч. посіб. / З. Н. Курлянд. – Одеса : ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 1995. – 160 с.

References

1. Grebenyuk O.S., & Rozhkov M.I. (1999). *Terminological dictionary. Pedagogical technology*. Moskva: Prosveshcheniie (in Russ.).
2. Baranov S.P., & Slastionin V.A. (1986). *Pedagogy and methodology of primary education*. Moskva: Prosveshcheniie (in Russ.).
3. Afanasiev V.G. (1973). *The scientific management of society*. Moskva: Politizdaniie (in Russ.).
4. Kodzhaspirova G.M., & Kodzhaspirov A.Yu. (2005). *Pedagogy Dictionary*. Moskva: Izdatelskiy tsentr "Mart" (in Russ.).
5. Kurliand Z.N. (1995). *Professional teacher's sustainability – the basis of his pedagogical skills*. Odesa: PDPU im. K.D. Ushynskoho (in Ukr.).

Demir Maryna,

Postgraduate Student of the Department of Pedagogy,
SI "Ushinski Southern National Pedagogical University"
e-mail: aprelmarinas@mail.ru

EXPERIMENTAL MODEL OF FORMATION OF THE INTERPRETATIVE CULTURE OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC

Abstract. *Due to the changes the paradigm of modern education are associated with adaptation to European standards, increased demands on the quality of future teachers and their training. Thus, there is a focus on the formation of a new generation of specialists, gradual reorientation process of teaching students to a higher level. Under these conditions, the role of formation of the interpretative culture of future music teachers is of particular relevance.*

The purpose of the article is to develop an experimental model of the interpretative culture of future music teachers.

In terms of our research in experimental model of formation of interpretative culture in the future music teachers in the training understand the structure that contains the goal stages of the studied phenomenon, components, criteria for interpretative culture, pedagogical conditions, means of implementation and results.

The author determined the pedagogical conditions (stimulation guidance of future music teachers of formation of the interpretative culture, immersion students to the hermeneutic environment, update of self-organization or future music teachers in the context of the studied construct), components (reflective, axiological, cognitive-operational, personal), criteria (evaluative, value, procedural content, subject) and stages (motivational cognitive, memory-active, creative independent) of forming interpretative culture of future music teachers.

We determined pedagogical conditions of the interpretative culture of future music teachers realized within educational workshops, and through content orientation of social, psychological, pedagogical and special (music) disciplines. We have created educational workshop identified as the original form of education in which implemented pedagogical conditions of formation appointed construct each participant is climbing to a new level of professionalism, as well as the accumulation of new students experience through independent and collective creativity.

While teaching studio, the following forms and methods: discussion, debate, round table, pedagogical dramatization, role play, the defense papers, writing a review of the performance of a musical work known musicians, writing work, comparative transactions in the plane interpretations of musical works, workshop "Music teacher's communicativeness. Ability to manage communication", interpretative analysis of the implementation of educational expressions pedagogical passages and musical work, develop and implement lesson pieces of music, reflective practicum, blood pressure, exercise on emotional stability, on positive thinking and so on.

The perspective directions of further research analyzing the results seen in the forming stage of the experiment of the formation of the interpretative culture or future music teachers in the training.

Key words: *interpretative culture, experimental model, pedagogical conditions, components, criteria, stages, means of implementation, molding experiment, future teachers of music.*

Одержано редакцією 16.04.2016
Прийнято до публікації 21.04.2016